

Antikorupcijska mreža u Bosni i Hercegovini ACCOUNT povodom I

JAVNE ILI TAJNE NABAVKE Hoćemo li dozvoliti nastavak pljačke?

■ ■ Kako su političari otkrivali nedostatke Zakona o javnim nabavkama tako je rastao i postotak netransparentnih postupaka

Primjeri afera Orto-foto plan FBiH

Bivši federalni ministar prostornog uređenja Ferid Otajagić nije želio proračunski novac ostavljati svom nasljedniku pa je požurio potpisati ugovor o izradi digitalnog orto-foto plana Federacije prije nego što mu istekne mandat. Tri dana prije nove 2007. godine, potpisao je ugovor s njemačkom firmom "Agermeier Ingenieure" i isplatio im 400.000 maraka avansa za posao vrijedan 1,3 milijuna eura iako nije protekao rok od 15 dana za eventualne žalbe. Tada je Otajagić pojašnjavao novinarima da se novac planiran za jednu godinu ne može prenositi u drugu pa je zbog toga zaključio da se zakon može zanemariti. Žalbu nezadovoljnih firmi "InfoMap" i "Geofoto" odbacio je u rekordnom roku od samo jednog dana i nastavio kršiti zakon iako su ga u tome pokušavali spriječiti Ured za razmatranje žalbi i Sud BiH.

• Piše: Eldin Karić, direktor ACCOUNT-a
• dogadajaji@dnevni-list.ba

Bosna i Hercegovina je svjetski prvak u tajnim nabavkama. Od četiri nabavke u javnom sektoru čak tri se obavljaju mimo našeg znanja. Oni koji pune proračune u Bosni i Hercegovini uglavnom ne znaju i neće nikada otkriti kako je potrošen njihov novac kojim se plaćaju nabavke roba i usluge u javnim institucijama.

800 milijuna u džep!

Proces koji se inače zove javne nabavke, u našoj zemlji doveden je do besmisla. Takozvane javne nabavke u većini slučajeva provode se metodom "pregovarački postupci bez objave u javnosti".

Praktično, to znači da se direktor javnog poduzeća, škole ili rukovodilac neke javne institucije unaprijed dogovori s dobavljačem i po cijeni uvećanoj i po nekoliko puta nabavi robu ili usluge za svoje poduzeće, školu, instituciju. I, sve to po zakonu. Aktualni Zakon o javnim nabavkama omogućava korisnicima javnih sredstava da milijarde javnih sredstava troše bez ikakve odgovornosti i korumpiraju sustav.

Interesantno je da su transparentni, takozvani otvoreni postupci u 2008. sudjelovali sa 91 posto u ukupnoj strukturi provedenih javnih nabavki. Pet godina poslije, u 2013. godini, po istraživanju UG Tender, njihov broj je pao na 24,86 posto što

80 %

Čak 80 posto nabavki obavlja se bez javnog objavljivanja procedure, pa je na taj način 2,5 milijardi maraka prepušteno na slobodno raspolaganje političkim elitama. Usporedbe radi, u Velikoj Britaniji sve javne nabavke koje prelaze 2.000 funti moraju biti javno publicirane, svaki pokušaj prikrivanja bio bi prepoznat i karakteriziran kao kriminalno djelo.

je, pretpostavljamo, svjetski rekord u netransparentnosti. Kako su političari otkrivali nedostatke Zakona o javnim nabavkama tako je rastao i postotak netransparentnih postupaka.

Ugrožavanju javnih sredstava prednjače nabavke provedene pregovaračkim postupcima bez objave, sudjelujući u polovini ukupne vrijednosti

provedenih javnih nabavki na svim razinama vlasti. Prosječno se u Bosni i Hercegovini kroz javne nabavke potroši oko tri milijarde maraka što znači da se netransparentno potroši preko milijardu i pol maraka. A kako se kod takvih postupaka, prema istraživanjima Tendera, cijene uvećavaju i do 60 posto u odnosu na cijene koje su ponudaci nudili za istovjetne robe, usluge i radove u otvorenim postupcima kod drugih ugovornih organa, gdje je konkurentnost bila osigurana, evidentno je da skoro 800 milijuna konvertibilnih maraka odlazi u džepove korumpiranih pojedinaca.

Pljačka se nastavlja?

Prema Zakonu o javnim nabavkama netransparentne javne nabavke su legalne. Prošle godine Zakon je dobio novo pakiranje ali je sadržaj ostao isti, čak u nekim segmentima gori od starog. Najodgovornija za pogoršanje stanja u javnim nabavkama je svakako Agencija za javne nabavke koja je pripre-

mila novi Zakon sa starim pama, kao i političari koji nisu podržali prijedloge nevladinih organizacija.

Udruženje građana Tender, u suradnji s Fondom otvoreno društvo, Transparency International BiH, Udruženjem poslodavaca BiH i ACCOUNT-om, ponudio je političarima prijedlog Nacrta Zakona o izmjenama i dopunama ZJN-a, kojim se trebaju zakrpati namjerno napravljene rupe u Zakonu o javnim nabavkama. Cilj je da se javne nabavke učine maksimalno transparentnim i da prekršitelji Zakona snose drastične sankcije.

Političari u Bosni i Hercegovini imaju priliku dokazati da li su za borbu protiv korupcije ili samo pričaju o tome. Uskoro bi se amandmani na Zakon o javnim nabavkama trebali pojaviti u parlamentarnoj proceduri Skupštine BiH. Ako prijedlozi nevladinih organizacija dobiju podršku, može se reći da borba protiv korupcije počinje. U suprotnom, pljačka se nastavlja.

Međunarodnog dana borbe protiv korupcije

AVKE

2,5 milijarde KM
političkim elitama

Uz Međunarodni dan borbe protiv korupcije

Zakoni u BiH dobri no
izostaje poduzimanje
konkretnih mjera

PRIMJERI AFERA

Zgrada Vlade RS-a

Izgradnja Administrativnog centra u Banjoj Luci u najvećoj mjeri rađena je bez raspisivanja otvorenog tendera. Zbog promjene namjene jedne od zgrada i proglašenjem dokumenata tajnim, Vlada Republike Srpske je smatrala da nema potrebe raspisivati javni poziv.

Za nabavku opreme Vlada RS-a morala je provesti potrebne procedure s javnim nabavkama, ali je tretirajući namještaj i ostalu opremu kao armaturu i blokove, to vješto izbjegla. Sva nabavka prepuštena je firmi "Integral" koja kao privatno poduzeće ne podliježe Zakonu o javnim nabavkama. Stvarna cijena izgradnje ovog centra još uvijek nije poznata. Nezavisne procjene govore o nekoliko stotina milijuna maraka.

Predsjednička
palaca

Glavna služba za reviziju Republike Srpske utvrdila je da je rekonstrukcija Predsjedničke palače koštala 11 milijuna maraka, iako je Kabinet predsjednika prije obnove zgrade utvrdio da ona sa zemljištem vrijedi oko sedam i pol milijuna maraka. Nakon što je pobijedio u utrci za predsjedničku funkciju, Milan Jelić je odlučio rekonstruirati zgradu Hipotekarne banke i pretvoriti je u Predsjedničku palaču, iako sredstva za to nisu bila predviđena proračunom. Kako bi se izbjegli tenderi, naložio je da se ugovori o toku rekonstrukcije, izvođaču i utrošenom novcu proglaše tajnom "iz sigurnosnih razloga". Zbog ovog slučaja banjolučki Okružni sud osudio je na pet godina zatvora Mirka Stojića, bivšeg generalnog sekretara SNSD-a i šefa Kabineta predsjednika RS-a. Presuda kaže da je zloupotrijebio službeni položaj i ovlasti i svjesno prekršio zakon o javnim nabavkama, čime je entitetski proračun oštećen za više od 250 tisuća maraka.

Kampanja
"Kupujemo domaće"

Kampanja "Kupujemo domaće" u ljeto 2012. godine koštala je više od milijun maraka. Ministar poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva Jerko Ivanković Lijanović bio je ponosan na kampanju koja je neodoljivo podsjećala na izbornu kampanju njegove stranke. Revizori su zaključili da odabir dobavljača za usluge Kampanje "Kupujemo domaće" nije izvršen sukladno procedurama propisanim Zakonom o javnim nabavkama BiH. Također, sa izabranim dobavljačima nisu zaključivani ugovori kojima bi se regulirala međusobna prava i obveze, vezano za namjenski utrošak dodijeljenih novčanih sredstava.

Sedam nevladinih organizacija zajednički predlaže deset izmjena Zakona o javnim nabavkama u Bosni i Hercegovini koje će spriječiti dalju pljačku države!

Ekonomska, socijalna, političko, pa i moralno stanje u Bosni i Hercegovini neodrživo je i naše društvo zahtijeva temeljite reforme. Jedan od najvećih problema jeste korupcija koja ozbiljno ugrožava funkcioniranje Bosne i Hercegovine i svako odlaganje suočavanja sa ovim problemom svakodnevno ostavlja velike posljedice po društvo. Smatramo da bez čvrstog a Zakona o javnim nabavkama u Bosni i Hercegovini, ne može početi ozbiljna borba protiv korupcije.

Sustav javnih nabavki u Bosni i Hercegovini godišnje vrijedi više od 3.000.000.000,00 (slovima: tri milijarde) KM! Čak 80 posto nabavki obavlja se bez javnog objavljivanja procedure, pa je na taj način 2,5 milijardi maraka prepušteno na slobodno raspolaganje političkim elitama. Usporedbe radi, u Velikoj Britaniji sve javne nabavke koje prelaze 2.000 funti moraju biti javno publicirane, svaki pokušaj prikrivanja bio bi prepoznat i karakteriziran kao kriminalno djelo.

Svotom od 2,5 milijardi maraka, čiji je promet skriven od očiju javnosti, korumpirani političari u Bosni i Hercegovini mogu manipulirati prema slobodnom nahodanju - za osobno bogaćenje, stvaranje crnih fondova, podršku ekonomskim lobijima, kupovinu glasova ili osiguravanjem političke podrške, da navedemo samo nekoliko načina, što ostavlja teške posljedice po funkcioniranje ionako narušenog bosansko-hercegovačkog društva.

Također, novac koji gubimo na taj način, država bi mogla usmjeriti na razvojne ili socijalne programe, podršku zapošljavanju ili obnovu infrastrukture, financiranje zdravstva ili obrazovanja, da nabrojimo samo nekoliko najprioritetnijih potreba koje ima Bosna i Hercegovina.

Zbog svega navedenog smatramo da je antikorupcijski Zakon o javnim nabavkama u ovom trenutku najvažniji reformski dokument u Bosni i Hercegovini.

DESET IZMJENA ZAKONA
O JAVNIM NABAVKAMA

1. Uvođenje portala javnih nabavki na kojem će biti objavljene SVE javne nabavke u BiH, bez obzira na koji način se provede procedura

2. Jasno definiranje Godišnjih planova nabavki s precizno definiranim sankcijama za one koji javno ne objave svoje Godišnje planove javnih nabavki

3. Ograničenje da se javne nabavke koje se provode "pregovaračkim postupkom BEZ OBJAVE U JAVNOSTI" mogu provesti samo uz suglasnost Agencije za javne nabavke

4. Provjera tzv. neprirodno niskih cijena

5. Ograničiti vrijednost podgovaračkih aktivnosti tako da one ne mogu biti veće od 50% vrijednosti ugovora

6. Imenovanje Službenika za javne nabavke

7. Intenziviranje rada Agencije za javne nabavke koja bi morala u svakom trenutku kontrolirati procese

8. Znatno strožije kazne za sve prekršitelje Zakona o javnim nabavkama

9. Zabranu obavljanja javnih funkcije za sve rukovoditelje javnih institucija koji opetovano krše ZJN, i odredba da za svaki prekršaj oni osobno moraju platiti odštetu zainteresiranim stranama i kaznu određenu zakonom

10. Crne liste za firme koje krše ZJN

SARAJEVO - "Borba protiv korupcije u BiH, iskustva i izazovi", tema je konferencije održane u Sarajevu, a koju su, povodom Međunarodnog dana borbe protiv korupcije, organizirali Agencija za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije (APIK) i nevladina organizacija Transparency International (TI) BiH uz finansijsku potporu vlade Velike Britanije.

U obraćanju skupu, koji je okupio predstavnike institucija sa svih razina vlasti u BiH, diplomatskog kora, međunarodnih i regionalnih organizacija i inicijativa koje djeluju u oblasti borbe protiv korupcije, direktor Agencije za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije Sead Lisak podsjetio je da je Vijeće ministara BiH usvojilo Strategiju za razdoblje 2015. - 2019., a koja trasiira put daljnjim aktivnostima u pogledu borbe protiv korupcije.

Sve ostane na priči

Najavio je i predstavljanje Studije sustava nacionalnog integriteta u BiH, koja predočava

rektora TI BiH Srđan Blagovčanin je, pak, iskazao žaljenje što se u BiH još jedan Dan borbe protiv korupcije obilježava bez ikakvih vidljivih konkretnih rezultata u toj borbi.

Nema političke volje

- Mi smo u jednoj apsurdnoj poziciji: imamo veliki broj institucija koje se bore protiv korupcije te zakone u toj oblasti. S druge strane, ono što se u praksi dešava i dalje je daleko od onoga što građani BiH žele vidjeti, kazao je Blagovčanin čije je mišljenje da je ključni razlog zbog kojeg napretka u borbi protiv korupcije nema nedostatak političke volje.

- U paradoksalnoj smo situaciji da očekujemo političku volju ljudi koji imaju interes i korist da stanje ostane nepromijenjeno, zbog prisutnosti korupcije u samom vrhu vlasti. Nigdje u svijetu se to nije desilo, pa ne može ni u BiH, da ljudi koji imaju mogućnost utjecati na to odluče procesuirati sami sebe. Mora postojati pritisak na donositelje odluka, pritisak koji dolazi od građana i pritisak koji dolazi izvana, prije svega

pregled ranjivosti BiH sustava na korupciju i djelotvornosti antikorupcijskih napora, analizirajući glavne aktere i institucije koje čine državu, ali i privatni sektor, medije te civilno društvo.

- Ova Agencija je napravila snažan iskorak u sustavu nacionalnog integriteta. Sa skale 27 od prije godinu dana, TI nas je ocijenio ocjenom 54 i otprilike smo na drugoj poziciji svih institucija koje su na neki način stup integriteta u BiH, kazao je Lisak. Veleposlanik Velike Britanije u BiH Edward Ferguson je upozorio da je korupcija problem koji pogađa sve razine društva, od onih najviših, na kojima može usporiti proces političkih reformi i ekonomski razvoj, pa do najnižih, kada svakodnevno utječe na živote građana.

- Zadovoljstvo mi je što možemo vidjeti da nastojanja u borbi protiv korupcije zauzimaju ključno mjesto u Reformskoj agendi, a što se uklapa u jedan proaktivan pristup s ciljem napretka u provedbi akcijskih planova i moja Vlada ta nastojanja podupire, kazao je Ferguson. Predsjedavajući Odbora di-

Predsjedavajući Odbora direktora TI BiH Srđan Blagovčanin je, pak, iskazao žaljenje što se u BiH još jedan Dan borbe protiv korupcije obilježava bez ikakvih vidljivih konkretnih rezultata u toj borbi

mislim na pritisak koji dolazi iz Bruxellesa, drži Blagovčanin.

Chloé Berger, šefica Sekcije operacija za pravosuđe, unutarnje poslove i reformu javne uprave pri Delegaciji EU-a u BiH, kaže da je u borbi protiv korupcije posebno bitno poduzimati i provoditi konkretne mjere, dok je predsjedavajuća Komisije za izbor i praćenje rada APIK-a Aleksandra Pandurević istaknula da BiH ima jako dobre zakone za borbu protiv korupcije i procesuiranje kriminala, ali da je problem što istražne institucije ne rade svoj posao.

- Odgovorno tvrdim da neće ni raditi sve dok visokopozicionirani službenici policijskih agencija sjede u glavnim odborima političkih stranaka, kazala je Pandurević.

Proces koji se inače zove javne nabavke, u našoj zemlji doveden je do besmisla